

CONCERT DE LA FRANCOPHONIE 2024

22 MARS 2024 - 19H

ORCHESTRE SYMPHONIQUE DE LA
PHILHARMONIE NATIONALE D'UKRAINE

СИМФОНІЧНИЙ ОРКЕСТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІЛАРМОНІЇ УКРАЇНИ

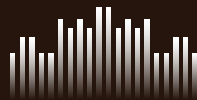
INSTITUT
FRANÇAIS

Ukraine

AMBASSADE
DE FRANCE
EN UKRAINE

*Liberté
Égalité
Fraternité*

НАЦІОНАЛЬНА ФІЛАРМОНІЯ
УКРАЇНИ

Олександр Родін - "Святий Боже" (твір написано у 2022 році)
Oleksandr Rodine - *Saint Dieu* (Œuvre écrite en 2022)

Олександр Родін (1975) - український композитор і піаніст. Випускник Чернігівського музичного училища ім. Левка Ревуцького (1994) та Одеської національної музичної академії ім. Антоніни Нежданової (2001), Олександр Родін живе в Києві з початку 2000-х років. Він є лауреатом численних національних та міжнародних премій і нагород. Ви зрозумієте, прослухавши його короткий твір, що Олександр Родін прагне слідувати канонам, встановленим сучасною українською музикою, і поєднувати їх з музичним "словником", специфічним для 21-го століття. Його музика характеризується часом парадоксальним поєднанням чистих гармоній і дисонансів, ліричних або мелодійних та драматичних рухів.

Твір "Святий Боже" (8 хвилин). У другий місяць війни, до мене звернувся диригент Микола Дядюра, із пропозицією написати симфонічний твір для міжнародного музичного фестивалю, який проходить кожний рік в Болгарії, на узбережжі чорного моря. Для мене це був гіркий період знецінення сили мистецтва, у його служінні ідеалам гуманізму. Працювати було неможливо і через постійні бомбардування. І раптом мені так захотілося світла! І я взяв канонічний церковний розспів "Святий Боже", і помолився за всіх людей, як зміг.

Oleksandr Rodine (né en 1975) est un compositeur et pianiste ukrainien. Diplômé du collège de musique Levko Revoutsky de Tchernihiv en 1994 et de l'Académie nationale de musique Antonina Nezhdanova d'Odessa en 2001, Oleksandr Rodine vit à Kyiv depuis le début des années 2000. Il est lauréat de nombreux prix et récompenses nationales et internationales. Comme vous le découvrirez en écoutant sa courte pièce, Oleksandr Rodine souhaite suivre les canons établis par la musique ukrainienne contemporaine et les combiner à un vocabulaire musical, propre au XXIe siècle. Sa musique se caractérise par une combinaison, parfois paradoxale, d'harmonies pures et de dissonances, de mouvements lyriques ou mélodiques et d'autres plus dramatiques.

L'œuvre Dieu Saint, 2022 (8 Minutes). Au cours du second mois qui a suivi la grande invasion, le chef d'orchestre Mykola Dyadyura m'a proposé d'écrire une œuvre symphonique pour le festival international de musique qui se tient tous les ans à Varna, en Bulgarie sur les bords de la Mer noire. Ce fut pour moi une période amère, une période de profonde déception puisque le pouvoir de l'art au service des idéaux de l'humanisme était réduit à néant, tandis que les incessants bombardements rendaient le travail de composition particulièrement difficile. Soudain, j'ai eu envie de lumière ! J'ai donc repris le chant religieux Dieu saint et j'ai prié pour tout le monde, du mieux que j'ai pu. - Oleksandr Rodine

Вольфганг Амадей Моцарт - Симфонія №31 ("Паризька симфонія")
Wolfgang Amadeus Mozart - Symphonie №31 (*La parisienne*)

"Паризька симфонія" була написана Моцартом (1756-1791) у Парижі у 1778 році під час його другого перебування у французькій столиці. Ці два візити композитора до Парижа були дуже різними, як за своїми цілями, так і за результатами. Їх можна підсумувати так: під час першого візиту у 1763 році, коли Моцарту було лише шість років, барон де Грімм, впливова фігура серед французької знаті, описує маленького Вольфганга як "явище настільки надзвичайне, що важко повірити, що бачиш це на власні очі". Будучи винятково обдарованою дитиною, Моцарт зачарував королівський двір та усю французьку столицю. Наприкінці другого візиту у 1778 році на той час 22-річного Моцарта той самий Грімм, який був другом його батька, спонукав його якнайшвидше залишити Париж. Він майже примусив його сісти в найману карету – найдешевшу і найповільнішу, як пізніше згадував Моцарт – і відправив його до Нансі, а далі – до Зальцбурга. Композитор, перебуваючи у пошуках роботи, у ситуації фактичного професійного занепаду та з наміром втекти від Зальцбурга і грізного роботодавця –

князя-архієпископа, який знущався з нього, вирушив шукати кращої долі на дорогах Німеччини, спочатку у Мангеймі, а потім – у Франції, Парижі. Оскільки батько не зміг отримати дозвіл на виїзд, саме мати взяла на себе обов'язок супроводжувати його до столиці Франції, де вона і померла. Моцарт не мав необхідних навичок світського спілкування, щоб досягти там успіху. Хоча йому запропонували посаду органіста в королівській капелі у Версалі, Моцарт відмовився, вважаючи цю роботу низькооплачуваною та несумісною з його прагненнями як композитора.

Під час цього другого візиту до Парижа Моцарт познайомився з відомим оркестром, *l'orchestre du Concert spirituel*, диригентом якого з 1777 року був Жозеф Легро. Саме він замовив композитору написання симфонії, яку ми почуємо цього вечора. Цей колишній співак Паризької опери включав до своїх концертів популярні серед паризької публіки музичні твори, з-поміж яких були симфонії Гайдна, а надто симфонії, які були написані так званою Мангеймською школою, зокрема, школою передкласичної музики (*Frühklassik*), яка об'єднувала музикантів і композиторів, що відіграли визначну роль у переході від барокової музики до віденського класицизму. Моцарт приїхав до Парижа з Мангейма, де він провів майже рік. Там він міг насолоджуватися чудовою музикою, яку грав оркестр при дворі пфальцьського курфюрста, одного з найповажніших музичних колективів в Європі. Він писав батькові, вихваляючи талант музикантів оркестру та порівнюючи його з Зальцбурзьким, що навряд чи було втішним для музикантів його рідного міста. Щойно прибувши до Парижа, Жозеф Легро замовив Моцарту написати симфонію для концерту на честь свята Тіла і Крові Христових. Прем'єра цього твору відбулася 18 червня 1778 року. Таким чином, "Паризька симфонія" стала поворотним моментом не лише у творчості Моцарта, але й в історії музики, оскільки вона стала вирішальним фактором музичної еволюції, переходом від пізнього бароко до віденського класицизму, а згодом і до романтизму.

La symphonie *La Parisienne* a été écrite par Mozart (1756-1791), à Paris en 1778, lors de son second séjour dans la capitale française. Les deux séjours qu'effectua Mozart à Paris furent bien différents, que ce soit par leurs objectifs ou par leur aboutissement. On pourrait le résumer ainsi : lors du premier séjour, en 1763 - Mozart a donc six ans - le baron de Grimm, personnalité influente du Tout-Paris, décrit le petit Wolfgang comme *un phénomène si extraordinaire que l'on peine à croire ce qu'on voit de ses yeux*. Enfant prodige, Mozart avait séduit la cour et surtout la capitale française. A la fin du second séjour en 1778 - Mozart à 22 ans - le même Grimm qui était un ami de son père, est pressé de le voir quitter Paris. Il le fait monter presque de force dans une voiture de louage – la moins chère, la plus lente précisa ultérieurement Mozart – pour Nancy, puis Salzbourg. Compositeur à la recherche d'un poste, en situation de quasi échec professionnel et soucieux de s'éloigner de Salzbourg et de son redoutable employeur, le Prince-Archevêque qui le maltraite, Mozart était parti chercher moins de mépris sur les routes d'Allemagne, à Mannheim puis de France, à Paris. Son père n'ayant pu obtenir de congé, c'est sa mère – laquelle mourra à Paris au cours de ce séjour - qui se charge alors de l'accompagner dans la capitale française. Il n'aura pas eu l'entregent nécessaire pour y réussir. On lui a certes proposé le poste d'organiste à la chapelle royale de Versailles mais Mozart a refusé, trouvant cet emploi mal payé et peu compatible avec ses ambitions de compositeur.

Lors de ce second séjour parisien, Mozart va découvrir à Paris une illustre formation orchestrale, *l'orchestre du Concert spirituel*, dirigé depuis 1777 par Joseph Legros qui lui a commandé la Symphonie que nous allons entendre ce soir. Cet ancien chanteur de l'Opéra de Paris programmat dans ses concerts des œuvres prisées du public parisien, les œuvres musicales alors à la mode, telles que les symphonies de Haydn, mais surtout toutes celles composées par ce qu'il est convenu d'appeler l'école de Mannheim, en l'occurrence l'école de musique préclassique (*Frühklassik*) laquelle regroupaient les musiciens et compositeurs qui ont joué un rôle déterminant dans la transition entre la musique baroque et le classicisme viennois. Lorsqu'il arrive à Paris, Mozart vient de Mannheim où il a passé presque un an. Là-bas, il a pu se délecter des merveilleuses sonorités de l'orchestre de la Cour du Prince électeur de Palatinat, l'une des formations musicales les plus réputées d'Europe. Il a d'ailleurs pu vanter à son père, par voie épistolaire, le talent des instrumentistes qui la composent, comparant l'orchestre à celui de Salzbourg en des termes peu flatteurs pour les musiciens de sa ville natale. A peine arrivé à Paris, Joseph Legros commande à Mozart une symphonie devant être donnée en concert le jour de la Fête-Dieu. La création de cette nouvelle œuvre aura ainsi lieu le 18 juin 1778. La Symphonie *La parisienne* marque donc une césure dans l'œuvre mozartienne mais également dans l'histoire de la Musique, puisque cette symphonie fut déterminante dans l'évolution musicale qui allait conduire du baroque tardif au classicisme viennois et, plus tard, au romantisme.

Каміль Сен-Санс - Симфонія №3 тв. 78 ("Органна симфонія")
Camille Saint-Saëns - Symphonie №3 op. 78 (*Symphonie avec orgue*)

Симфонія № 3 до мінор, опус 78, або, як її ще називають, "Органна симфонія", є одним з найвідоміших симфонічних творів **Каміля Сен-Санса** (1835-1921). Композитор написав її у 1886 році, присвятивши своєму другу Ференцу Лісту, який помер того ж року. У другій частині симфонії звучить орган, а в останніх двох частинах – фортепіано у чотири руки – інструментальна комбінація, яка до цього часу жодного разу не поєднувалася в такому вигляді. Цей твір ознаменував собою початок відродження французької симфонії, яку на десятиліття випередили твори видатних німецьких та австрійських композиторів. Сен-Санс залишив по собі величезний, але нерівнозначний творчий спадок. Якщо за життя він отримав усі можливі почесті, то після смерті ставлення до його творчості не завжди було справедливим. Його звинувачували у надмірній прохолодності та академізмі, хоча уважне прослуховування його творів відкриває слухачеві глибокий емоційний заряд, який пронизує безліч його композицій, утримуючись при цьому від несамовитого романтизму та відтінків символізму. Симфонія, яку ми прослухаємо цього вечора, є яскравим тому прикладом. Її оркестрове виконання, звучне та водночас легке, здатне досягати як потужної кульмінації, так і ніжної та вишуканої поліфонії подекуди з елементами імпресіонізму.

Інший аспект творчості Сен-Санса промовляє до нас і сьогодні. Будучи композитором, відкритим до європейської музики свого часу – творів Ліста, а згодом і Вагнера – яку він допоміг зробити відомою та поцінованою у Франції, він також був палким патріотом, який добровільно вступив до лав французького війська під час франко-прусської війни 1870 року. Сен-Санс є автором афоризму, який сьогодні, як ніколи має велике значення: «Якщо у мистецтва немає батьківщини, то у митців вона є».

La Symphonie n°3 en ut mineur op. 78, dite *Symphonie avec orgue*, est l'une des œuvres symphoniques les plus célèbres de **Camille Saint-Saëns** (1835-1921). Écrite 1886, elle est dédiée à son ami Franz Liszt décédé cette année-là. Elle fait intervenir l'orgue dans le second mouvement et un piano à quatre mains dans les deux derniers mouvements, un effectif jamais encore rassemblé. Cette œuvre inaugure le renouveau progressif de la symphonie française, qui avait été devancée durant plusieurs décennies par les grands compositeurs allemands et autrichiens. Saint-Saëns laisse une œuvre surabondante, certainement inégale. Si, de son vivant, il a reçu tous les honneurs la postérité s'est montrée parfois injuste envers lui, le taxant de froideur et d'académisme, alors qu'une écoute attentive perçoit la profonde charge émotionnelle qui imprègne nombre de ses partitions, tout en gardant ses distances envers le romantisme échevelé et les ombres du symbolisme. La Symphonie que nous écoutons ce soir en est un exemple. Son orchestration à la fois sonore et transparente est capable d'une grande puissance comme d'un jeu subtil de coloris annonçant parfois l'impressionnisme.

Un autre aspect de Saint-Saëns nous parle encore aujourd'hui. S'il est un compositeur ouvert sur les musiques européennes de l'époque – celle de Liszt, puis celle de Wagner – qu'il contribue à faire connaître et apprécier en France, il est un ardent patriote qui se porte volontaire pour entrer dans l'armée française lors de la guerre franco-prussienne de 1870. Il est l'auteur d'un aphorisme qui aujourd'hui plus que jamais a une grande signification : *Si l'art n'a pas de patrie, les artistes en ont une.*

У разі виникнення серйозної загрози безпеці гостей, концерт буде перервано.

Абсолютним пріоритетом залишається безпека кожного.

En cas de danger sécuritaire avéré, le concert sera interrompu.

L'absolue priorité reste la sécurité de tous.